

BUITEN

9^E JAARGANG N^O. 17

ZATERDAG 24 APRIL 1915.

Foto K. H. Verschoor.

BOSCHWEG IN HET ZUIDEN DER PREANGER REGENTSCHAPPEN, LEIDEND NAAR
DE THEE-ONDERNEMING „MOANDJOEL” BIJ DE HALTE PAROENG KOEDA.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES

INHOUD:

BOSCHWEG IN HET ZUIDEN DER PREANGER REGENT-SCHAPPEN. ILLUSTRATIE.	BLZ. 193
VADERTJE LANGBEEN, DOOR JEAN WEBSTER (17, SLOT)	„ 194
EEN TOAST VAN JAN VAN RIJSWIJCK OP HET BELGISCHE VORSTENPAAR	„ 195
HET KASTEEL HAAMSTEDEN, (SLOT), DOOR D. V., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 196—199
LOUIS COUPERUS ZEGT . . . ! DOOR HAGANUS	BLZ. 197
DE WAARSCHUWENDE TIKTAK, DOOR GO VAN HEEMSKERCK DÜKER	„ 199
OUDE HUISJE TE HAAMSTEDEN. ILLUSTRATIE	„ 199
IN DE DUINEN VAN SCHOUWEN. ILLUSTRATIES	„ 200
DE BOSCHANEMOON, DOOR W. S., GEÏLLUSTREERD	„ 201
GRASMAAND, DOOR GEERTRUIDA CARELSEN.	„ 201
DE WIJNKOOPBAAI BIJ KARANG HAWOE EN DE BAAI VAN GENTENG, GEÏLLUSTREERD	„ 202
EEN DWALING OMTRENT DE SAHARA, DOOR G. P.	„ 202
ELZAS-LOTHARINGEN, (INGEZONDEN)	„ 203
DE BLOEM VAN DE MAAND. ILLUSTRATIES	„ 204
NEUTRALITEIT, EN VOLKSLIEDEREN DER OORLOGVOERENDEN, DOOR L.	„ 204

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

VADERTJE LANGBEEN.

door JEAN WEBSTER.

(17) (Geautoriseerde vertaling uit het Engelsch).

LIEVE Vadertje Langbeen, Lock Willow, 3 October.
Je eigenhandig geschreven briefje (en nog wel met zoo'n onzeker schrijft) kreeg ik juist vanmorgen. Wat naar, dat je ziek bent geweest! Ik had je niet met mijn zaken lastig gevallen als ik dat geweten had. Ja, ik zal je mijn verdriet vertellen. Maar, het is nogal ingewikkeld om het alles te schrijven en het is een héél intieme kwestie. Bewaar dezen brief alsjeblieft niet, maar verbrand hem als je hem gelezen hebt. Voordat ik begin, stuur ik je eerst een chèque van \$ 1000.— Het lijkt wel grappig, hè, dat ik aan jou een chèque stuur. Waarmee denk je wel, dat ik dat zoo ineens heb verdiend?

Ik heb mijn boek verkocht, Vadertje. Het wordt nu in zeven deelen uitgegeven en dan in een boekdeel. Je denkt nu misschien, dat ik opgewonden van geluk ben, maar dat is toch niet zoo. Het kan me haast niets schelen. Natuurlijk ben ik blij, dat ik met het afbetalen een begin kan maken. Ik ben je meer dan \$ 2000.— schuldig. Het zal bij gedeelten binnenkomen. Wees nu niet vervelend en zeg niet, dat je het niet wilt aannemen, want ik, voor mij, vind het een heerlijk gevoel, dat ik het terugbetalen kan. Ik ben jou veel meer dan je geld schuldig. Voor die rest zal ik je mijn heele leven lang dankbaar blijven en je liefhebben.

En nu, Vadertje, moet ik je over iets anders spreken. Geef me nu een heel goeden raad.

Je weet, dat ik altijd heel veel van je heb gehouden. Jij was immers mijn heele familie in één. Maar natuurlijk neem je het me niet kwalijk, als ik je zeg, dat ik nog een anderen man op een heel, heel andere manier liefheb. Het zal je wel niet moeilijk vallen, te raden, wie dat is. Ik vermoed, dat je het ook al lang hebt gemerkt, dat mijn brieven vol waren van Jongheer Jervie.

Ik wou, dat ik je duidelijk kon maken, hoe hij is en hoe vriendschappelijk onze omgang was. We denken zoowat hetzelfde over alles. Ik ben bang, dat ik dikwijls geneigd ben eerst te denken, hoe hij dat wel zou vinden. Maar hij heeft ook altijd gelijk. Dat moet ook, zie je, want hij is 14 jaar ouder dan ik. In andere dingen is hij weer een echte groote jongen en dan moet je wel degelijk voor hem zorgen. Hij heeft er b.v. geen flauw benul van, dat je overschoenen moet dragen, als het nat, regenachtig weer is. Hij en ik vinden dezelfde dingen leuk, en dat is ook een heeleboel waard. Het is erg vervelend wanneer de humoristische

kijk op de dingen van twee menschen niet hetzelfde is. Ik geloof niet, dat die twee dan werkelijk samen gelukkig kunnen zijn.

En dan is hij. . . . Ach, ik kan het je niet zeggen, hij is, die hij is en ik mis hem, ik mis hem vreeselijk. De heele wereld schijnt me zoo leeg en ellendig zonder hem. Ik haat den maneschijn, omdat die zoo prachtig is en hij niet bij me is om er samen met mij van te genieten. Maar misschien heb jij ook wel eens van iemand gehouden en weet je dus, wat ik nu lijd. Als dat zoo is, hoef ik er ook niet verder over te spreken en als je het nooit gedaan hebt, wel, dan kan ik het je toch niet duidelijk maken.

In elk geval, ik verlang ontzettend naar hem. En ik heb geweigerd met hem te trouwen.

Ik gaf er hem geen reden voor op. Ik voelde me zoo ellendig en moe en ik kon niet denken, bij wat ik zei. En nu is hij boos weggegaan en denkt, dat ik van Jimmie McBride hou. En dat is nog zoo'n jongen, heelemaal geen man. Maar Jongheer Jervie en ik raakten van het eene misverstand in het andere en we griefden elkaar. Ik vroeg hem om weg te gaan, niet omdat ik hem niet genoeg liefheb, maar juist omdat ik hem boven alles liefheb. Ik was bang, dat hij er later berouw van zou hebben en dat zou ik niet kunnen verdragen. Het schijnt me niet goed voor iemand als ik, die nog niet eens den naam van zijn ouders kent, in zoo'n familie te trouwen. Ik heb hem nog nooit over het vondelingengesticht gesproken en ik vond het altijd vreeselijk, dat ik daar niet voor uit dorst komen, en dat ik niet eens zelf wist, wie of ik eigenlijk ben. Misschien ben ik wel van heel lage afkomst, en zijn familie is trotsch. En ik ben ook trotsch.

Dan voelde ik ook een band tusschen jou en mij. Nu je mij de opleiding voor schrijfster hebt gegeven, heb ik de verplichting tenminste te trachten er een te worden. Het zou niet eerlijk zijn eerst die opleiding aan te nemen en dan er mee uit te scheiden en er geen gebruik van te maken. Maar nu ik al een deel van de som heb terugbetaald, voel ik de schulden al lichter op me wegen en ook zie ik nu in, dat ik kan schrijven, al ben ik getrouwd.

Ik heb er heel veel over nagedacht. Natuurlijk, hij is socialist en heeft dus geen bekrompen gedachten over standsbegrip. Misschien kan het hem niets schelen om iemand uit het volk te trouwen, zoals wel meer mannen er over denken. En als twee menschen goed harmonieeren en met elkaar gelukkig zijn en zich ellendig en verlaten voelen wanneer ze gescheiden zijn, moeten ze misschien wel niets ter wereld tusschen zich dulden. Natuurlijk wil ik dat vreeselijk graag gelooven, maar ik had ook graag jouw onpartijdig oordeel gehoord. Jij behoort waarschijnlijk ook tot een aanzienlijke familie en je zult er van een wereldsch standpunt over oordeelen en niet alleen van een medevoelend-menschelijk standpunt. Dus zie je, hoe dapper ik ben, om mijn lot door jou te laten beslissen.

Denk eens aan, als ik nu naar hem toeging en hem vertelde, dat de oorzaak van al onze ellende niet Jimmie McBride maar het John Grier Home was, zou dat niet vreeselijk voor me zijn? Ik zou er in elk geval veel moed voor noodig hebben. Neen, dan blijf ik me nog liever mijn heele verdere leven ellendig-alleen voelen.

Dit alles is zoowat twee maanden geleden gebeurd. Ik heb nog geen woord van hem gehoord, sedert hij hier was, en ik ging juist aan het gevoel van een gebroken hart wennen, toen ik zoo net een brief van Julia kreeg, die me heelemaal van stuur maakt. Ze schrijft zoo terloops, dat „Oom Jervie" een heele stormnacht uit was gebleven, terwijl hij in Canada op de jacht was en hij heeft sedert dien naren nacht longontsteking. En dat heb ik nooit geweten! Ik voelde me gekrenkt, omdat hij weg was gebleven en niet meer iets van zich had laten hooren! Ik denk, dat hij zich nu ook erg ongelukkig voelt, net als ik.

Wat raad je me nu aan om te doen?

Judy.

6 October.

Liefste Vadertje Langbeen,

Ja, zeker, ik zal komen. Volgenden Woensdag om half vier! Natuurlijk vind ik den weg. Ik ben al drie maal in New-York geweest en ik ben toch geen klein kind meer. Ik kan het haast niet gelooven, dat ik je nu werkelijk zal zien. Ik heb je altijd alleen maar in gedachten gezien, het schijnt me haast onwaarschijnlijk, dat je een werkelijk mensch van vleesch en bloed bent.

Je bent toch verbaasd lief, Vadertje, dat je me nog helpen wilt, terwijl je zelf ziek bent. Wees vooral voorzichtig om geen kou te vatten, de mist dringt nu overal binnen.

P.S. Ik krijg opeens een angstige gedachte. Heb je een huisknecht? Ik heb een doodsangst voor huisknechten en als een de deur voor me openmaakt, zal ik nog op den drempel flauw vallen. En wat moet ik tegen hem zeggen? Je hebt me nog nooit verteld, hoe je eigenlijk heet. Moet ik naar Mijnheer Smith vragen?

Donderdagmorgen.
Mijn eigen liefste Jongheer-Jervie-Vadertje-Langbeen-Pendleton-Smith.

Heb jij gisteren nacht kunnen slapen? Ik niet, geen oogenblik. Ik was zoo opgewonden en verbaasd en overstuur en dol-gelukkig. Ik kan haast niet gelooven, dat ik ooit weer als een gewoon sterveling ga eten en slapen. Maar ik hoop toch, dat je hebt kunnen slapen, want je moet heusch je best doen, om weer gauw sterk te worden, dan kun je bij me komen.

Mijn liefste, ik durf er haast niet aan te denken, dat je zoo ziek bent geweest. En ik heb er al dien tijd niets van geweten! Toen de dokter gisteren beneden kwam om te zeggen, dat ik weg moest, vertelde hij me, dat hij drie dagen geleden geen hoop meer had. Mijn beste lieveling, als dat ooit was gebeurd, dat vreeselijke, dan zou er voor mij geen vreugde meer op aarde hebben bestaan. Eens, in de verre toekomst, zal ook een van ons den ander moeten verlaten, maar dan hebben we een gelukkig leven achter ons en we zullen, met de herinnering daaraan, voortleven.

Ik wilde je opvroolijken en inplaats daarvan vroolijk ik nu mezelf op, want, hoewel ik nu veel gelukkiger ben dan ooit te voren, voel ik me ook ernstiger. De zorg, dat jou iets zou kunnen overkomen, liefste, maakt me onrustig en angstig. Vroeger kon ik luchthartig en onbezorgd zijn, ik had niets dierbaars te verliezen, maar nu zal ik die eene, groote zorg mijn heele leven houden. Wanneer je van me weg bent, dan zal ik over al die auto's denken, die je zouden kunnen overrijden of aan de uithangborden, die naar beneden zouden kunnen vallen, aan die verraderlijke ziektekiemen, die je kunt inademen. Mijn kalmte en rust is nu voor altijd weg. O, maar ik ben er blij om, ik heb nu iemand voor wien ik mag zorgen, aan wien ik altijd kan denken!

O lieveling, zorg toch, dat je gauw, heel gauw beter bent. Ik wou, dat ik je dicht bij me had, zoodat ik je altijd zou kunnen zien en voelen. Dan kon ik er me telkens van overtuigen, dat het geen droom maar werkelijkheid is.

Wat hebben we samen een heerlijk halfuurtje gehad! Als ik nu alleen maar een klein beetje familie van je was (bijv. een achter-achter-achternichtje), dan zou ik elken dag bij je mogen komen en ik zou je kunnen voorlezen en je kussens opschudden en die twee kleine rimpels van je voorhoofd gladstrijken en ik zou maken, dat je mondhoeken even opkrulden bij jouw eigen, lieve glimlach. Je bent nu ook vroolijk, niet lieveling? Je was het gisteren wel toen ik weg moest. De dokter zei, dat ik zeker een heel goede verpleegster was, want je zag er wel 10 jaar jonger uit. Ik hoop, dat niet iedereen er 10 jaar jonger gaat uitzien, wanneer hij iemand liefheeft. Zeg mantie, zou jij toch nog van me houden, ook als ik er nu als een kind van elf ging uitzien?

Gisteren was de schoonste dag van mijn leven. Ik kan niet gelooven, dat er ooit nog zóó een zal terugkomen. Juffrouw Semple wakte me om half vier. Ik staarde halfdronken in de duisternis voor me uit en het eerste, dat me toen te binnen schoot, was: Ik ga vandaag naar Vadertje Langbeen! Ik ontbeet in de keuken bij kaarslicht en reed toen vijf mijlen ver naar het station in het prachtigste Octoberweer, dat je kunt denken. De zon ging juist op en de vochtige eschdoorns en het struikgewas stonden in oranje-rooden gloed en op den steenen muur en de korenvelden schitterde de nachtvorst. De lucht was zoo helder en alles scheen zoo vol vreugdevolle verwachting! Ik wist, dat er een geluk zou gebeuren. Den heelen weg snorden de wielen van den trein: „Je gaat naar Vadertje Langbeen, je gaat naar Vadertje Langbeen!” Het gaf me zoo'n rustig, veilig gevoel. Ik had zoo'n vertrouwen in de hulp van mijn Vadertje, ik wist, dat hij de zaak in orde zou kunnen brengen. En ik wist ook, dat ergens een andere man, die mij nog liever was dan Vadertje, er vurig naar verlangde om me te zien en ik voelde bij instinct, dat ik dien man denzelfden dag nog zou ontmoeten en je ziet, dat ik gelijk had!

Toen ik bij het huis op de Madison Avenue kwam, zag dat er zoo groot en deftig en streng uit, dat ik niet naar binnen dorst te gaan. Dus liep ik er eerst maar een paar keer om heen, om al mijn moed te verzamelen. Maar ik had heelemaal niet bang hoeven te zijn want je huisknecht is een echt lieve man en ik voelde me dadelijk op mijn gemak. „Bent u juffrouw Abbott?” vroeg hij, en ik zei „Ja”. Dus hoefde ik heelemaal niet naar mijnheer Smith te vragen. Hij liet me in den salon wachten. Het was een heel sobere, smaakvolle kamer, een echte kamer voor een man. Ik zat daar op een puntje van een leeren stoel en zei telkens bij mezelf: „Ik zal nu dadelijk Vadertje Langbeen zien, ik zal dadelijk Vadertje Langbeen zien!”

Toen kwam de man terug en hij vroeg me, met hem mee te gaan naar de bibliotheek. Ik was zoo overstuur, dat ik haast niet kon loopen. Voor de deur draaide hij zich nog even om en fluisterde: „Mijnheer is zwaar ziek geweest, juffrouw. Vandaag mag mijnheer voor het eerst weer even opzitten. U wilt zeker wel niet al te lang blijven om Mijnheer niet te vermoeden?” Uit de manier, waarop hij dat zei, merkte ik duidelijk, dat hij van je hield. O, het is een goeie man!

Toen klopte hij aan en meldde „Juffrouw Abbott” en hij verdween en sloot de deur achter zich.

Omdat ik pas uit die lichte hall kwam, leek het zoo duister, dat ik op het eerste oogenblik niets kon onderscheiden. Toen zag ik een groote, makkelijke stoel voor het vuur en een mooie theetafel en een klein stoeltje daarnaast. En eindelijk zag ik daar in dien grooten stoel, tusschen een heeleboel kussens in, een man met een shawl over de knieën. Voordat ik hem kon tegenhouden, rees hij op (nog wat onzeker) en steunde tegen den rug van de stoel aan en keek naar mij, zonder een woord te spreken. En toen... toen zag ik, dat jij dat was! Maar zelfs toen begreep ik het nog niet. Ik dacht, lieveling, dat jij daar gekomen was om mij te verrassen.

Toen lachte je en je stak je hand naar me uit en zei:

„Mijn lieve, kleine Judy, kon je dan maar niet begrijpen, dat ik Vadertje Langbeen was?”

En toen, opeens, begreep ik alles. O, wat was ik toch dom! Honderd kleine bijzonderheden hadden het me kunnen verraden, als ik maar een beetje scherpzinnig was geweest. Ik heb niet veel aanleg voor een detective, hè Vadertje? Jervie? Hoe moet ik je eigenlijk noemen? Zoo alleen maar „Jervie” klinkt zoo oneerbiedig en dat mag ik toch niet tegenover je zijn.

Het was een goddelijk half uur, totdat de dokter kwam en me wegstuurde. Ik was zoo in de war, dat ik haast in een trein naar St. Louis stapte. En jij was ook overstuur, hoor! Je hebt heelemaal vergeten me thee aan te bieden. Maar we waren heel, heel gelukkig samen. In het donker reed ik naar Lock Willow terug. Maar o, wat schitterden die sterren!

En van morgen ben ik naar Colin gegaan en heb alle plekjes opgezocht, waar we samen geweest zijn en ik dacht eraan, wat je daar gezegd hebt en hoe je er uitzag. Over het bosch ligt vandaag een bronzen tint en er is vorst in de lucht. Het is net weer, om een grooten bergtocht te maken. Ik wou, dat je bij me was en dat we samen bergen gingen klimmen. Ik mis je zoo vreeselijk, mijn Jervie. Maar het is toch een gelukkig gemis, want ik weet, dat we gauw bij elkaar zullen zijn. Wij hooren nu voor altijd en eeuwig bij elkaar. Lijkt het je niet vreemd, dat ik nu werkelijk ook bij iemand hoor? Het is zoo heerlijk, ik ben zoo in-gelukkig.

En ik zal er voor zorgen, dat jij je nooit, nooit verdrietig zult voelen.

Voor altijd,

Je eigen Judy.

P.S. Dit is de eerste liefdesbrief, die ik ooit heb geschreven. Grappig hè, dat ik het toch kan.

E I N D E .

Een toast van Jan van Rijswijk op het Belgische vorstenpaar.

IN de laatste maand van het jaar 1900 bracht de tegenwoordige Koning der Belgen na zijn huwelijk met zijn jonge vrouw een bezoek aan de stad Antwerpen. De populaire en welsprekende Jan van Rijswijk was toen burgemeester van de Scheldestad. Aan den feestmaaltijd ter eere van prins Albert en prinses Elisabeth sprak hij hun aldus toe: *)

Monseigneur, Mevrouw,

Het einde nadert van dezen feestelijken dag, waarvan wij ons eene vreugde hebben voorgesteld, die thans verkeerren gaat in zoete herinnering.

Mevrouw, Uw prinselijke gemaal is voor ons geen onbekende. Bij meer dan ééne plechtige gelegenheid hebben de Antwerpenaren hem gehuldigd. Menigmaal schepte hij er behagen in, ongenood onze stad te bezoeken en onze musea en onze zeevaartinrichtingen te doorwandelen.

Heden is hij tot ons gekomen met U, Mevrouw, aan zijne zijde, en zijne komst baart ons dubbele vreugd.

In oude tijden zou de Magistraat, om deze gebeurtenis naar behooren te vieren, de muren zijn uitgetrokken, om U beiden het brood en het zout aan te bieden, en de sleutels der stad, en het recht van poorterschap.

Brood en zout waren het zinnebeeld eener gastvrijheid, die Uwe Hoogheden nu hebben gelieven te aanvaarden bij dit feestmaal. Wij zijn er U dankbaar voor. Sleutels der stad bezitten wij niet meer en het recht van poorterschap is uit onze wetten verdwenen.

Maar de sleutels tot onze harten hebben Uwe Hoogheden zelve gevonden. De liefde des volks is een sterke veste en in die veste zijn Uwe Hoogheden voortaan poorter en poorteresse.

Heden morgen op het stadhuis had ik de eer aan Uwe Hoogheden te zeggen, welke hoop wij bouwen op Prins Albert, welke hooge verwachting wij koesteren van zijne vurige begeerte, om de overleveringen van zijn stamhuis voort te zetten en 's Lands vrijheid en welvaren te bevorderen. Die hoop, die verwachting zijn nog gestegen, sedert wij weten, Mevrouw, welke bondgenootte Zijne Hoogheid in U heeft gevonden.

Mag ik hier een aloude legende aanhalen? Zij is Nederduitsch, Hoogduitsch ook, en haar aanhef luidt als volgt:

Er waren twee Koningskinderen,
Zij hadden elkander zoo lief....

Het lied eindigt weemoedig. Uwe Hoogheden kennen het voorzeker. Maar Uw beider liefdelied is een lied vol blijheid, waar wij opgetogen naar geluisterd hebben. Uit ganscher harte wenschen wij heil en zegen toe aan de haardstede, door Uwe Hoogheden gesticht. Het is de eerlijke wensch van een vreden en vrijheidlievend volk, bereid u eenmaal te huldigen als Koning en Koningin.

Mevrouwen, Mijne Heeren, ik stel u voor te drinken in die gevoelens, op het heil van Prins Albert en Prinses Elisabeth.

*) Uit de „Nieuwe Gazet” van 24—25 December 1900.

Foto C. Steenberg.

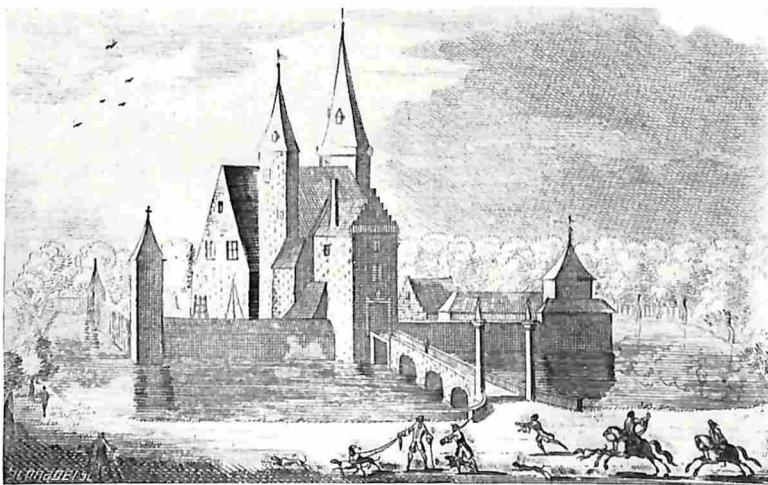
HET KASTEEL HAAMSTEDE, GEZIEN VAN HET ZUIDEN, MET HET NIEUWSTE GEDEELTE.

HET KASTEEL HAAMSTEDE.

(Slot).

GEDURENDE het grootste deel der 16e eeuw waren, zooals gezegd is, de eigenaars vreemden of althans Zuid Nederlanders, die zich weinig bekommerden om het in puin gezonken slot.

Na in 1583 door de Staten van Zeeland aangeslagen te zijn geweest als vijands goed en nog enkele eigenaars gehad te hebben, kwam de heerlijkheid in 1608 bij koop in handen van Agatha van Cuilenburgh, weduwe van Jan van Raaphorst, die de geheele bezitting aan hare dochter Clara van Raaphorst als huwelijksgoed meegaf, toen deze in 1609 trouwde met Jhr. Jacob van den Eynde, een Delftenaar, die onder Prins Maurits gediend had, doch, waarschijnlijk bij het sluiten van het Twaalfjarig Bestand, zijn ontslag nam, om zich geheel aan de letteren te wijden. Toen brak voor het slot de dag der herleving aan. De overgroeide puinen werden weggeruimd en op de oude plaats herrees, naar den wensch van den nieuwen eigenaar, het gebouw in den staat, zooals wij het nog grootendeels kennen. Eene schilderij, voorstellende het oude kasteel als bouwval en het door van den Eynde nieuw gebouwde,

HET KASTEEL HAAMSTEDE VÓÓRDEN BRAND VAN 1525.

heeft lange jaren op Haamstede gehangen. Afbeeldingen van den ouden toestand zijn in Smallegange's kroniek van Zeeland te zien.

Het herbouwde kasteel werd door van den Eynde betrokken, maar diende hem slechts vier jaren tot woning. Te midden der opwekkende natuur, bij de blonde duinen, onder het bladergeruisch der statige eiken, zocht de niet sterke man, wiens spreuk was: „in den oorlog voorzichtig, in den vrede zachtmoedig,” gezondheid en rust. Die rust was evenwel niet ledig, want gedurende zijn verblijf te Haamstede schreef hij er de eerste twee boeken eener kroniek van Zeeland in de Latijnsche taal, welk werk voor dien tijd een schat van geleerdheid bevat en nog zeer lezenswaardig blijft en, hoewel onvoltooid, terecht door de Staten van Zeeland gewaardeerd en in 1634 door hunne zorg in het licht gegeven werd.

Ook vervaardigde hij te Haamstede een bundel Latijnsche gedichten, waarin meermalen de hem omringende schoone natuur herdacht werd, welk geschrift in 1611 werd uitgegeven.

Den 11 September 1614 overleed de herbouwer van het kasteel aan de tering, nog maar 39 jaar oud en met van den Eynde was de meest geletterde van Haamstede's heeren heengegaan.

Na hem werd het slot bewoond door de eigenaars der heerlijkheid Haamstede Mr. Pieter de Witte, burgemeester enz. van Zierikzee, overleden 12 December 1653, Mr. Jacob de Witte, eveneens burgemeester dier stad, overleden 5 Juli 1679 en diens weduwe Jacoba van Orliens, overleden 19 October 1691. Gedurende de jaren 1679 tot 1681 werd het kasteel uitgebreid en verbeterd. Door zijn huwelijk met Helena Catharina de Witte in 1680 werd Mr. Iman Mogge heer van Haamstede. Hunne wapens staan op de kolommen van het inrijhek. Hij overleed 28 Augustus 1716, waarop zijn zoon Rutger Mogge ambachtsheer en bezitter van het kasteel werd. Deze overleed 2 November 1729 en deed de gebouwen en de plantages, die 20 Hectaren groot waren, veel verfraaien. Rutger Mogge, die burgemeester van Zierikzee was, had uit zijn huwelijk met Agatha Wendela Hooft een zoon, Mr. Swan Mogge, overleden 4 September 1737, die o. a. schepen van Amsterdam was, in 1727 de heerlijkheid van zijn vader ten geschenke kreeg en als ambachtsheer des zomers wel op het kasteel vertoefde. Uit zijn huwelijk met Maria Agatha van Collen had hij tot zoon en opvolger Mr. Willem Ferdinand Mogge, schepen van Amsterdam, enz. overleden 9 December 1769. Door het huwelijk zijner dochter

Foto C. Steenberghe.

HET KASTEEL HAAMSTEDE, GEZIEN VAN HET WESTEN.

Suzanna Cornelia Mogge (de laatste afstammeling van haar geslacht, overleden 22 Juni 1806) met Mr. Hendrik Muilman (1743—1812), schepen en raad van Amsterdam, kwam Haamstede in het bezit der laatstgenoemde familie. Zijn zoon, Mr. Willem Ferdinand Mogge Muilman, staatsraad i. b. d., president der Nederlandsche Bank, was tot zijn overlijden op 14 December 1849 heer van Haamstede en daarna werd de heerlijkheid nog bezeten door zijne dochter Anna Maria Muilman (1811—1878), gehuwd met Jhr. Archibald Jan van de Poll. Zij liet echter de heerlijkheid met kasteel den 16 April 1853 publiek verkoopen, waardoor vier Zierikzeesche heeren voor ruim f 96.000 eigenaars werden. Drie van dezen deden hun aandeel over aan hunnen mede-eigenaar Mr. Cornelis van der Lek de Clercq (1811—1886), notaris te Zierikzee, lid der Eerste Kamer enz., wiens onlangs overleden zoon Theodorus Cornelis Jacobus Jacob van der Lek de Clercq de laatste ambachtsheer van Haamstede en bewoner van het kasteel was. Vermoedelijk zal hij worden opgevolgd door zijn broeder Mr. J. F. van der Lek de Clercq, raadsheer in het gerechtshof te 's Gravenhage. In 1888 heeft het gebouw nog verbeteringen ondergaan en de tegenwoordige eigenaar heeft niet weinig er toe meegewerkt om zijne bezitting een waardig uiterlijk en innerlijk aanzien te verschaffen.

Na den verkoop in 1853 zijn de talloze prachtige eeuwenoude eiken, waaronder sommige van kolossalen omvang, te gelde gemaakt en nieuwe boomen aangeplant. Het rond het kasteel gelegen uitgestrekt bosch met zijn breede tot den duinvoet doorloopende dreef, maakte weder een imposanten indruk, totdat de orkaan van 30 September 1911 ook hier honderden boomen ontwortelde en het schoone plantsoen deerlijk havende.

Moge het kasteel Haamstede nog lang tot sieraad verstrekken van Schouwens Westelijk deel, dat sinds eenige weken op gemakkelijke wijze met de stoomtram te bereiken is. D. V.

Overneming verboden.

LOUIS COUPERUS ZËGT....!

's-Gravenhage, 31 Maart 1915.

LIEF mevrouwjtje,
Ge vindt het wel goed, nietwaar, dat ik, die u nog als heel jongmeisje gekend heb in de dagen, dat ge op de school van mejuffrouw Boldingh in de Laan van Meerdervoort, met wapperende rokjes en haren, als een voorbeeld van frissche jeugd en onbezorgde blijheid, kwaamt toestormen, u nu maar zoo, ietwat te gemeenzaam voor den gangbaren Haag-

schen stijl, met: „Lief Mevrouwjtje” aanspreek? Ik ben mij de zonde bewust, die in deze woorden efkens om den hoek komt gluren; maar och, we zijn al zulke oude vrienden van lange jaren hêr; en trouwens, hebben wij, Haagschen en Hagenaars, ooit iets gedaan of nagelaten de glurende zonde terwille? We zijn al zoo heel oude vrienden, voor zooveel oud bij uw jeugd bestaanbaar kan zijn. De fladderende haren heb ik op een goeden, voor mij evenwel heel slechten dag, tot dikke wrong zien opbinden; tegelijk met de tot kroon gewrongen haren daalden de rokjes naar enkel en wreef. In de deftige Kloosterkerk zijt ge gehuwd — ook op het stadhuis, ja zeker, ik weet het, maar wat is voor ons het trouwen op het stadhuis, wat iedereen doen moet krachtens een alles en ieder vervlakkend artikel zooveel van ons Burgerlijk Wetboek? Voor ons is nog steeds het *huwen* in de deftige kerk hoofdzaak, al zijn we gedwongen op het stadhuis te *trouwen* — welk een diep verschil ligt er toch in deze beide woorden!

Na het dejeuner-dinatoire zijt ge uit hotel des Indes vertrokken, waar wij achter zijn gebleven bij dessert, koffie, Hennessy en Henry Clay. Toen dacht ik u, lief mevrouwjtje, voorgoed verloren te hebben, maar gij zijt 's-Gravenhage trouw gebleven, ondanks uw huwelijk, dat u aan Rotterdam ketende.

En nu, op den meest Haagschen van alle gewoon-Haagsche avonden houdt een nare verkoudheid u verre van de plaats waar gij niet hadt mogen ontbreken. In dezen grijzigen uchtend van laatsten Maart-dag, zoo met vriendelijk zelf-medelijden wroetend in de fijntjes-pijnigende herinneringen van eigen ziel, voel ik mij heusch gedrongen te trachten u een beeld te geven van wat wij gisteravond hebben beleefd, gezien, bovenal gehoord.

De drie aan uw persoon zoo verknochte Hagenaars, die een week geleden op uw verzoek in Rotterdam zijn komen theedrinken, waren ook thans onafscheidelijk. We zouden om half acht bij Betty aan huis komen, vanwaar het rijtuig ons iets vóór achten zou komen halen, maar, al was ik ook nog zoo stipt op tijd, ik vond Eetje reeds aanwezig in den grooten clubfauteuil bij den haard, die hij zoo geleidelijkjesweg heeft in bezit genomen. Betty was nog aan haar toilet, zeide de jonge, slanke kerel mij, wien de zelftevredenheid en de veroveringszucht uit de oogen straalden. Met al de brutaliteit van zijn vier, vijftientwintigjarige jeugd noodde hij mij te gaan zitten, haalde den zilveren sigarettenkoker uit den binnenzak van zijn smoking en presenteerde mij een Muratti. Hij blies onderwijl den rook van zijn Ariston-de-luxe (zijn geliefkoosd merk) mij brutaalweg in de oogen, wat ik hem vergeven heb, wjl ik jeugdigen overmoed nog een deugd weet te vinden. Hij is reeds heelemaal thuis bij Betty, het jonge ge-

scheiden vrouwtje van eenentwintig, dat slechts een oogenblik huwelijksgeeluk en zes maanden huwelijksleed heeft gekend.

Hij is er zoo volkomen thuis, dat hij stillekens voor zich heen glunderde en mij geen feitelijk antwoord gaf, toen ik hem vroeg of hij reeds lang wachtte. (Heusch, m'n lieve Mevrouw, Eetje heeft gistermiddag bij Betty gedineerd; ik voel dit als wetenschap, al weet ik het natuurlijk niet. Ze moeten oppassen, de onvoorzichtige kinderen, die ze nog zijn, anders geeft het een heel schandaaltje in onze Haagsche kringen, waar men — geen weet het beter dan gij — toch zoo praatgraag is. Betty is wél héél onvoorzichtig en voor gescheiden vrouwtjes, al noemt heel haar wereldje haar spottend: „de weduwe van eenentwintig”, is de booze wereld zonder erbarmen).

Eetje zag er keurig-verzorgd uit: voortreffelijk gesneden smoking met werkelijk heel mooie zijden revers, eenvoudige paarltjes in het hard gesteven, geheel gladde overhemd, boord met bescheiden omgeslagen puntjes, losgestrikt zwart dasje, lage lakschoenen, zwart zijden sokken met een blauwig weerschijntje — neen, waarlijk, ik mag dit gaarne zien bij Haagsche jongelui. Is die verzorgde uiterlijkheid niet hun geestelijke adelbrief?

Maar de verzorgdheid van Eetje was toch niets meer dan verzorgdheid bij den droom van Betty's gewaad: een bolero met driemaal geplisseerden rok in écru, waartusschen de fijn-kanten blouse witjes afstak, zonder dat een ceintuur — hoe lang is het alweer geleden, dat men nog ceintuurs droeg? — de kleurenharmonie verstoorde, een heel-brede stola van petit-gris hing losjes rondom de vrij diep uitgesneden kanten blouse, zonder dat men toch een oogenblik aan décolletée kon denken, tusschen de lange handschoenen en de korte mouwen gaapte nauw merkbaar een smal randje rozig vleesch en onder den rok tipte heel even een fijn schoenpuntje, aan welks omhoog-spitsend neusje men den hoogen hak van den schoen reeds kon raden.

In de file rijtuigen en auto's, die zich voor de Kunstzaal Kleykamp in de Oranjestraat vormde, moesten we een oogenblik wachten, maar spoedig gingen wij den breeden trap op, die naar de drie ineenlopende zalen voert, waar thans een tentoonstelling is van oude schilderijen, bijeengebracht uit de verzamelingen van dr. A. Bredius en J. O. Kronig. Ge kent, lief Mevrouw, deze zalen, die in hun bekorende intimiteit een winste van ongemeene waarde zijn voor het Haagsche kunstleven. Waar had Louis Couperus waardiger omgeving kunnen vinden voor het zeggen van fragmenten uit zijn boek: de Zonen der Zon? Waar ook zouden kunstliever handen hem een omgeving hebben bereid zoo ten volle zijner waardig, als door Mevrouw Kleykamp en de heeren Kleykamp en Neuhuys is geschied?

Tegen den gulden achtergrond van een metershoog Budha-beeld stond de dichter en toen in de beide andere vertrekken het licht was gedoofd, terwijl alleen in het voorste vertrek onder de met groene zijde omhangen elektrische lampjes het licht bleef stralen, was de indruk wel heel, heel Haagsch. De groote man van niet alleen dezen avond kwam 'treffelijk uit tegen het gulden beeld en zoo er ooit een zegger van proza in onze lage landen een rok heeft gedragen, die een gedicht van snijderskunste mocht heeten: het was Louis Couperus. De boord was flauwtjes gepunt, de das natuurlijk wit, het vest van dezelfde kleur en zoo één ding mij smart is het u, lief Mevrouw, niet de knoopjes van het witte vest te kunnen beschrijven. Ze waren kost'lijk — ik behoef dit waarlijk niet te betoogen — doch zoo een niet-Haagsche hieraan voldoende aanwijzing moge hebben, wij, gij en ik, benevens onze mede-Hagenaars, wij weten, dat dit woord „kost'lijk” slechts woordenpraal is en leegheid zoekt te verbergen. Wij zouden willen weten de materie, waaruit de knoopjes waren gewrocht, want van onzen, onzen Haagschen, Louis Couperus, is een knoopje van een wit rokvest van meer, oneindig meer, waarde, dan heel de avondkleeding van n'importe welken anderen Hagenaar. Waarlijk, hoezeer het mij smart, ik moet eerlijkheid aan volledigheid opofferen; mijn slechte oogen en de groote afstand, waarop ik van den zegger verwijderd was, zijn tezamen oorzaak, dat ik zwijgen moet over iets, wat mij zoo na ter harte ligt. En toch, hoe gemakkelijk zoude het zijn met slechts een weinig fantasie

deze knoopjes u te schilderen; maar, ik bid u, wie vergrijpt zich aan het heiligste der heiligen, dan — nu ja, waarom het niet gezegd, ronduit bekend? — dan de niet-Hagenaar!

Terzijde van Louis Couperus boog zich rank een tak orchideeën en de rozig-gestipte bloemen, die zóó wél bij den zegger pasten, schenen in hun stervensuren nog te luisteren naar den meest verfijnden Hagenaar, die dus tevens den meest verfijnden Nederlander moet zijn. Bogen aan de eene zijde de fijntjes gekleurde orchideeën de moede hoofdjes, aan den anderen kant stonden hoog en rein de aäronskelken in doode pracht en kille koelheid. Werkelijk ik zeg u, deze beide groepen bloemen zijn door zachte, minnende vrouwenhand daar geplaatst en zoo ik een gedachte mag uiten, die voor mij persoonlijk geen gedachte meer is, doch tot wetenschap is verward, dan beken ik u, dat geen ander deze bloemen daar zóó kan hebben geschikt dan de vrouwe, die nu al zoovele jaren den dichter tot steun en hulpe is.

Nauw was het licht gedoofd, of Louis Couperus begon te zeggen. Ge weet hoevelen in het kleine Nederland het Haagsche accent tot aanfluiting is. (Hier ben ik slechts geschiedschrijver, die zorgvuldig boek houdt van de ongeziene dingen des levens).

Welnu, Louis Couperus heeft geen Haagsch accent, evenmin als een kopje mokka naar koffie smaakt. Haagsche hopjes smaken naar koffie, Haagsche hopjes hebben in tongstreeling dus, geestelijk gesproken, een koffie accent, maar een kopje mokka heeft geen koffie accent, wijl het de koffie, de verfijnde koffie nog wel, zelve is. Zoo genomen heeft Louis Couperus geen Haagsch accent, hij is de verfijnde Haagsche sprake zelve; hij is er de incarnatie van, gelijk Budha de incarnatie mag heeten van bezonken wijsheid.

De zegger zegde de fragmenten van zijn werk, dat hij stiefkind zijner boeken heette. Hoe zoude men begeren zóó stiefkind te zijn! Dit stiefkind heeft van de ouders de grootste liefde, want is Louis Couperus niet Vader en Moeder tevens van zijn geestelijke vruchten?

In de donkere vertrekken, waar het meerendeels uit dames bestaande publiek was gezeten, hing spoedig heel zwaar de lucht van tienerlei parfum. Het was de weelde van tal van boudoirs in kleine ruimte verzameld, die in zwaar aroóm opsteeg en neerzefde, overal door drong, alles vervulde. En wonderwel paste hierbij de verbeeldingsweelde, waarmede Louis Couperus de geboorte van vuur en licht op aarde heeft verlicht. In smachtende, ademlooze stilte, hoorde de vereersters-schare den dichter zeggen hoe Helia haar zoon Helios heeft gebaard, hoe Helios zijn broeder Lucifer verhoonde, hoe Hoop in allesopofferende liefde voor Helios zuchtend rondwaarde.

En als Louis Couperus onder Hoop's zwevenden tred de bloemen van vuur en licht liet opbloeien, dan hoorde men in zijn driewerf herhaald: „bloemen, bloemen, bloemen!” dat langzaam verstierf, de weelde van zijn cerebraal willen en kunnen, dat uit zuivere vergeestelijking tot menschelijkheid verwerd.

Hier stond voor ons de levenskunstenaar, de Gigi uit de Italiaansche schetsen, de vriend van Orlando, die wij nu wel allen kennen. Hoe zoudt ge met mij, lief Mevrouw, u hebben verheugd, dat niet van achter een lezenaar Louis Couperus zijn proza zegde. Het fraai gebonden boek hield onze meest Haagsche Hagenaar in de beide handen en alleen steunde zijn rechterarm op een zuil, die waarlijk tot dit doel scheen gemaakt, in stede van tot het dragen van beeldje, bloemvaas of lamp te dienen.

Wanneer Lucifer in allesbeheerschende rampzaligheid rond-doolde, verstooten, vergeten, verlaten, ook hij kind van smarte, dan wist Louis Couperus in stem, in houding, in gebaar de rampzaligheid te doen gevoelen.

Bij de aankondiging van de pauze klaterde even bescheidenlijk het handgeklap en de dichter boog, boog, boog nog eens, zooals slechts hij buigen kan. Op de bovenverdieping liet Mevrouw Kleykamp thee schenken en bewoog zich temidden zijner vereersters-schare de groote man. Dit was nu eens geen pauze-tooneeltje, zooals wij dat al zoo lang kennen uit opera- en Verkade-het mij denken daed?

Wanneer zoo een groote, bekende Haagsche familie, ter viering van een buitengewone gebeurtenis, heel haar uitgebreide kennissen-

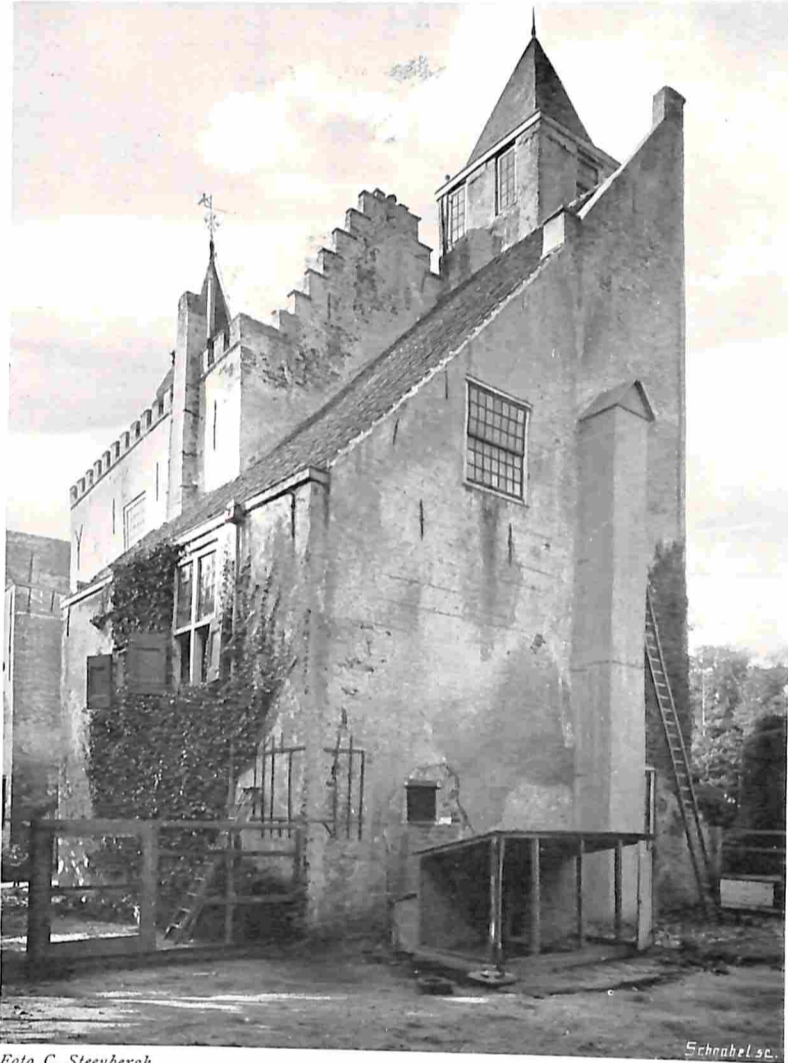

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL HAAMSTEDE, GEZIEN VAN HET ZUID-OOSTEN.

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL HAAMSTEDE.

BENEDENGANG IN HET NIEUWERE GEDEELTE.

De wapenborden zijn afkomstig uit de kerk van Haamstede en hebben betrekking op in dat gebouw begraven ambachtsheeren en -vrouwen uit de geslachten De Witte, Mogge, Hoof, e. a.

kring ontvangt in hôtel des Indes, hôtel du Vieux Doelen, of restaurant des Deux Villes, dan heerscht er opeens een gansch andere toon en stemming dan bij opera, Verkade, Dierentuin of Gebouw ooit het geval kan zijn. Men kent elkaar allemaal, men voelt zich een groote familie, die zich vanzelf groepeerd om de hoofdpersonen van den avond, hetzij veertigjarig of vijftigjarig-gehuwde ouders en grootouders; hetzij jong paartje, dat over een paar dagen den band voor gansch een leven zal sluiten; kortom een paar mensen, die op dien avond er ruimschoots aanleiding voor hebben Het Leven voor een wijle dankbaar in de oogen te blikken — in blijde herinnering van toch wel goed verleden, in hoopvolle blijdschap op wellicht gunstige toekomst.

Wellicht hebt ge ook bij u in Rotterdam een huizinge, die daartoe als geknipt is, kan het Ulrich soms zijn? In Amsterdam is het Zomerdijk Bussink en geen ander, nietwaar, waar immers ook de feestelijkheid heeft plaats gevonden toen Betty, nu ruim een jaar geleden, met dien jongen bankier is getrouwd. Ge weet nu thans het heel bijzondere milieu, waar Louis Couperus zich in de pauze bewoog.

Buiten, in de wintersche kou, stond, na afloop van het woord- en klank-festijn, een lange rij auto's en rijtuigen. Toen het onze beurt was, zijn Betty, Eetje en ikzelf snel ingestegen en verdwenen uit de waereldsche volte van de Kleykampsche kunsttempel, liet Betty zich even in een hoekje van het voertuig wegzinken en look in meditatie even de oogen, terwijl ze de bontmantel dichtert om zich heen klemde. Eetje zweeg ook, wat hem bijna nimmer overkomt en op sterke gemoedsstemming van den jongen, slanken man duidt.

Toen het rijtuig den hoek van de Zeestraat omzwong, zei Betty met een half stemmetje: „Het was heel, heel bijzonder; het was zelfs voor Den Haag heel, heel Haagsch!” En Eetje beaamde op zijn jongensmanier, die hij opeens weer had terug gevonden door den klank van Betty's stem alleen: „De oorlog is wel erg beroerd, maar dat we daardoor hèm hier hebben hooren voorlezen uit zijn werk, dat is bij al het oorlogsgeweld nog het eenige goede wat 't heeft opgeleverd!”

Nu, toen moest ook ik mijn meening geven, niet wijl één van beiden aan die meening hecht, maar omdat dit er nu eenmaal bij behoort. En, daar ik — eilacie! — wel eens schrijf, zooals Eetje b.v. wel eens werkt, en dus op woordenpraal ben aange-wezen, zeide ik wikkend en wegend: „Ja, zeker, het wàs heel, heel bijzonder. Van alle kostbaarheden waarvan wij, Haagschen en Hagenaars, de schatbewaarders zijn, is het werk van Louis Couperus wel een der allergrootste schatten. Maar in den meest kostb'ren schrijn zou ik toch zorgvuldig willen wegbergen de herinnering aan den avond, waarop Louis Couperus in de Kunstzaal Kleykamp zijn proza ons heeft gezegd!”

En hiermede, lief Mevrouwtje, ben ik nu toch waarlijk au bout de mon latin. Spoedige beterschap met die nare verkoudheid. Gelooft mij, als immer, uw

HAGANUS.

DE WAARSCHUWENDE TIKTAK.

SJOERD was zoo heerlijk met zijn tol aan het spelen; het ging wel niet zoo heel gemakkelijk, want het was een zweeptol en nu had oom Gerard hem wel een zweep beloofd, maar nog niet gegeven en zoolang moest hij het er maar zonder doen. Hij had een los touw genomen en probeerde daar telkens en telkens de zweep mee te vervangen. Hij was er heelemaal in weggeraakt, zag noch hoorde iets van wat om hem heen gebeurde.

En er gebeurde wel wat.

In den winkel waren menschen gekomen en Grootmoeder had straks gezegd: „Sjoerd, zal jij nu op den winkel letten, oom Gerard moet even wat wegbrengen naar de klanten en ik moet op zolder wezen, zal je me roepen, als er klanten zijn?”

Natuurlijk had Sjoerd „ja” gezegd en had zich ook heel groot gevoeld, dat Grootmoeder hem zoo iets vroeg, te meer had hij het niet graag had, dat hij veel in den winkel kwam.

Hij voelde zich nu geweldig trotsch en stapte met „grote menschen-ernst” op zijn kinderlijk gezichtje van de keuken door de gang en zoo den winkel in. Grootmoeder had hem den winkel aanbevolen, wat een eer!

Eerst stond hij, met zijn handen diep in zijn zakken, alles om beurten op te nemen, en plots hoorde hij het getikketik van al de klokken als een vreemd nieuw geluid. Tusschen al dat klokkengetik hoorde hij ook de volkomen stilte van het huis rondom hem.

Gek, zoo'n winkel met allerlei klokken, groote en kleine, mooie en leelijke, vond Sjoerd en telkens deed hij het getikketik zachtjes na. Hij gaf de klokken namen, al naar dat het tikken hem beviel: de „Langzame”, de „Vlugge”, de „Kattige”, de „Achterlijke” en de „Docde” klok. Hij bekeek ze met aandacht en toen viel het hem ineens op, dat elke klok voorzien was van een groot wit kaartje met dikke zwarte letters, en nu begon hij dat te lezen, „acht vijftig, dertien vijf en zeventig, vijftien,” enz. Hij begreep niet, wat het was, maar leerde uit zijn hoofd: „Langzame acht vijftig, Achterlijke tien”, en begon er zacht een wijsje op te neuriën, maar dan ineens hield hij op en begon het wat griezelig te vinden al dat getik, zoo dwaas verschillend door elkaar. Het was een helsch klokkengetik en toch daarnaast voelde hij steeds duidelijk zoo'n heel apart suizend stil geluid, zoodat hij zich erg eenzaam begon te voelen. Wat bleef oom Gerard lang weg en Grootmoeder op zolder! Wat zou ze er doen? Hij zou maar eens even gaan kijken. Met een vlugge beweging van zijn rank kinderlijfe draaide hij zich om en stapte de gang weer in. Aan de trap

OUD HUISJE TE HAAMSTEDE.

gekomen, bleef hij luisterend staan, maar hij hoorde niets van Grootmoeder. „Ze zal toch niet weggegaan zijn en hem alleen hier hebben gelaten?” peinsde hij. Zacht riep het stemmetje: „Grootje, Grootje, waar ben je?”

Geen antwoord

Hij riep het wat harder: „Grootmoeder, Grootmoeder, kom je ook weer beneden?” Geen antwoord.

Hè, het was toch wel een beetje griezelig hier. Zoo heelemaal alleen. Dat gevoel had hij thuis nooit, daar was altijd leven, maar hier...

Kom, hij zou zelf maar eens wat leven gaan maken; wacht die tol, die kon zoo heerlijk tegen de muren rollen en dat gaf zoo'n prettig rollend geluid. Zie zoo, nu eerst dit touw om de gleuven gedraaid en dan telkens probeeren hem langer aan het tolleren te houden, met het slaan van het stuk touw. Hij was er een heelen tijd mee bezig en hoorde dat eenzame geluid nu niet meer om hem heen. Pats, nu rolde de tol hier, dan daar tegenaan, hij werd er opgewonden van.

* * *

Gichelend waren ze voor de winkel deur blijven staan en gaven elkaar telkens kleine duwtjes van vertrouwelijk verlegen doen: „Toe vraag jij het nu, ik durf heusch niet”.

„Neen hoor — ik doe het niet, ik heb zoo'n lachbui in me, en als ik dat gezicht van dien man zie, stik ik al”. Proestend hield ze op en met een zakdoek voor haar mond manoeuvreerend, kuchte ze quasi verlegen en ze traden toen ineens met een ruk de winkel in. Tot haar verbazing was er niemand aanwezig en toen proestten ze het weer uit en fluisterend gichelden ze verder: „oh... zeg, nu is hij er niet eens, pas op, zoo meteen komt hij de gang uit sloffen en met zijn groote oogen kijkt hij je dan zoo eng aan”.

„Och... kom... moet je niet denken, dat ik bang voor hem ben, ben je mal, wacht, ik zal eens roepen”.

„Ben je dwaas, zeg — niet doen, hoor”.

„Och kom, waarom niet, ik durf best”.

„Oh — doe het toch niet — ik kan me niet houden van den lach, als hij dan komt”.

Maar plotseling klonk het door het stille huis, braniachtig hoog: „ehum, ehum... vollèk”, „nou moet je zien zeg, nou komt hij zoo meteen op een holletje aanloopen zeg”.

Maar hoewel beiden vol verwachting en toch innerlijk bang op den horlogemaker stonden te wachten in het kleine mufte klokkenwinkeltje, staakte met schrik Sjoerd zijn tolspeel. Had hij wat gehoord, was er toch iemand in den winkel gekomen? Was de bel niet overgegaan? Daar liet hij zijn tol bij vergissing uit zijn kleine handjes vallen, wat een leven maakte dat, en terwijl hij den tol achterna draafde om hem eerst te grijpen en dan naar den winkel te hollen — toen waren de klanten plots verdwenen.

„O, hemel zeg, daar komt hij en hij lijkt wel dronken, wat maakt die engerd nou voor een mal geluid, laten we weg gaan, stel je voor, dat hij dronken is, toe ga mee, gauw” en weg renden ze in zenuwachtige haast en stommelden de winkel deur uit, om met rappe passen de straat weer op te vlieden.

VERLATEN EENDENKOOI IN DE DUINEN VAN SCHOUWEN.

„Zoo griezelig heb ik het er nog nooit gevonden, jij?” snaptten ze en arm in arm lachten de bakvischjes nog nà.

„Grootje, Grootje, er is * volk — * Grootje, toe, kom dan toch, ze gaan weg”, gilte het kinderstemmetje onder aan de trap, maar Grootje hoorde niet.

Sjoerd vond het vervelend, maar hij had toch geen lust en nog minder durf om die donkere zoldertrap op te klauteren: hij vond alles in het ouderwetsche huis zoo angstig en geheimzinnig. Als oom nu maar thuis kwam, dan voelde hij zich veel meer op zijn gemak. Doelloos liep hij de gang weer in en keek in den winkel, of er nu heusch niemand meer was. Want hij had het toch heel zeker gehoord daar straks; juist toen de tol door de gang rommelde hoorde hij de deur weer toeslaan en door de glazendeur had hij duidelijk twee dames zien verdwijnen.

Het bleef stil — doodstil in huis en de kleine Sjoerd drukte zijn neus plat tegen de winkel deur en ineens komt er een dame voor hem staan aan den buitenkant en meteen stapt de dame den winkel in.

„Wel, kleine vent, pas jij op den winkel?”

„Ja... maar Grootmoeder hoort me niet”.

„Waar is Grootmoeder dan?”

„Boven op zolder”.

„Wat doet ze daar?”

„Dat weet ik niet”.

„Wat doe jij?”

„Ik speel met den tol en moet op den winkel passen”.

En meteen stommelt Grootmoeder de zoldertrap af.

„Daar is je Grootmoeder — hoor je wel, vraag maar, of ze eens hier komt”.

En daar komt het oude vrouwtje aan en gaat parmantig achter de toonbank staan. Maar tegelijker tijd trilt het kinderstemmetje: „Waarom ben je niet eerder gekomen, Grootje, er zijn klanten geweest”.

„Wat zeg je daar, en jij zou op den winkel letten en me roepen” en Grootjes oogen staren in verbazing het kleinzoontje aan.

„Ja, Grootje”, klinkt het angstige kinderstemmetje... „ik heb zóó hard geroepen, maar je kwam niet”.

„Zeker niet erg hard Sjoerd, wat zal oom Gerard nu wel zeggen” en zonder dat Grootje er op verdacht is, snikt het kleine ventje het uit, er is geen bedaren meer aan. Al zijn angst en verdriet wordt uitgeschreid.

„Maar, maar, wat is me dat nou een gehuil, vertel me eens Sjoerd, hoe komt dat nou?”

„Ik... ik... ik weet niet... ik... heb Grootmoeder wèl geroepen... maar... Grootmoeder hoorde mij niet”, klinkt het hortend en stootend tusschen huilsnikjes door.

„Nou, nou... droog je traantjes nu maar, kijk eens vent... hier heb ik een trekpot en daar is de deksel van los, zie je wel, die kan er heelemaal af, en nu begrijp je wel hè, dat ik er geen thee uit schenken kan, nu kom ik vragen, of je dien voor me maken kan. Denk je, dat dat gaan zal?”

Met een vragenden blik in de be- traande oogjes blikken de blauwe kijkers op en blijven vol vertrouwen op de dame gericht. „Zou ze heusch meenen, dat ik dat maken kon?”

AAN HET STRAND VAN SCHOUWEN.

„Kijk Sjoerd, wat denk je ervan, zou je het voor me kunnen maken, hè?”

Plots buigt het hoofdje zich heel eigenwijs over den trekpot heen en heel bedaard komt het besliste antwoord: „er moet hier een pennetje in en dan is het gemaakt”.

Grootmoeder en dame lachen over het ernstige bolletje elkaar even toe.

„Zou je heusch denken, dat het dan weer goed in elkaar vast zat? Zou je dat dan voor me willen maken?”

„Ik zal aan oom Gerard een pennetje vragen en dan zal ik het wel maken en dan kunt u gerust weer theedrinken, heusch”.

„Drink jij ook wel eens thee?”

„Ja, hier bij Grootmoeder wel”.

„Woon je niet altijd bij Grootmoeder?”

„Nee, ik woon in Zutfen”.

„Oh, dus nu logeer je maar eens bij Grootmoeder; wat heb je met de Kerstdagen gedaan?”

„Gewandeld met de Ooms en Tantes”.

„Hou je veel van wandelen?”

„Ik hou meer van de oliebolletjes, die we gegeten hebben”.

„Vertel me eens, hoe oud je bent”.

„Zeven jaar en ik zit al in de tweede klas”.

„Zoo, zoo, nu dan wordt je al een groote jongen hoor”.

„Ja, ik ben het al, want ik moest op den winkel passen, toen oom uit was en Grootje boven”.

En met een lach stiet Grootje uit: „nou, jij bent er een, je laat de klanten weglopen. Je bent een domme kleine jongen, Sjoerd”. Sjoerds lippen trillen en Grootje haast zich om het weer goed te maken en sust: „nou, nou, stil nu maar, we zullen het maar niet zeggen aan oom Gerard, want anders bromt hij maar en je weet, dat oom Gerard niet graag den winkel overlaat”.

De dame kijkt Sjoerd aan en Sjoerd de dame.

Diep in zijn kleine kinderzieltje voelt hij, dat Grootmoeder hem een leugentje leert en diep in zijn kleine kinderhartje voelt Sjoerd schaamte over Grootje tegenover de vreemde dame en diep, heel diep voelt Sjoerd, dat hij niet jokken mag en niet jokken wil.

Als straks oom Gerard thuis komt, dan zal hij het toch vertellen, dat er klanten geweest zijn.

Terwijl Grootmoeder met de dame praat, neemt Sjoerd zich dat heilig voor; en het bonst in hem net als de klokken doen tik, tak, tik, tak, als hij zoo nu en dan het gesprek volgt en Grootje hoort zeggen: „Och ja hè, kinderen zijn kinderen, en hij is nu voor zijn plezier hier en mijn zoon is nog al driftig, en hij is zóó op zijn zaak. Als hij nu hoort, dat er klanten geweest zijn, die we niet geholpen hebben, dan gaat hij zoo te keer, en dan zeg ik maar: „Wat niet weet, wat niet deert, wat u?”

Toen oom Gerard thuis kwam en dadelijk vroeg: „Wel, Moeder, niks geweest?”, toen vloog er een klein tenger mannetje naar hem toe en fluisterde hem in het oor: „Oom Gerard, er is wel volk geweest, maar ik heb ze niet geholpen, maar Moeder heeft me altijd geleerd, dat ik niet jokken mag. Ben je erg boos?”

GO VAN HEEMSKERCK DÜKER.

De Boschanemoon.

ANEMONE NEMOROSA.

WANNEER einde Maart ons slechts enkele mooie dagen geeft, zijn onze bosschen, in het bijzonder in de duinstreek, als bezaaid met witte, sterachtige, bloempjes. Dat zijn de boschanemonen of windbloemen.

Deze teere plantjes kunnen helaas niet ongestraft hare kopjes opheffen, zonder ten prooi te vallen aan de heb- en vernielzucht van sommige groote-stad-bewoners, die willen „genieten” van de natuur. In den omtrek onzer steden zijn ze dan ook sterk verminderd en behalve wat het te verduren heeft gehad door de stormen der laatste jaren heeft o.a. het Haagsche Bosch, door deze eigenaardige „liefde voor de natuur” geheele plekken anemonen zien verdwijnen.

Sinds eenigen tijd is het plukken dier bloemen strafbaar.

Haar naam danken ze aan Anemos, den wind, die, volgens de Grieksche sage, in de eerste lentedagen de anemonen zendt als boden zijner komst.

De Engelschman noemt ze „wind flower”, terwijl de Duitscher zijn „Windröschen” heeft.

W. S.

GRASMAAND.

„APRIL” zou ik evengoed kunnen schrijven. Maar „Grasmaand” klinkt aangenamer. April is een buitenlandsch woord, en het groenwordende gras onzer hollandsche weiden ligt mij op het oogenblik nader.

Daarbij: aan het woord „April” kleeft zooveel voor-den-gek-

BOSCHANEMONEN.

dat deed op een manier, die haar boven de dierenwereld verheft.

Evenals haar lagere natuurgenooten, begon zij met zich schuilplaatsen te verschaffen tegen de kou. Doch, wel verre van in die schuilplaatsen zoo onbewegelijk mogelijk te gaan liggen en wat bijeengezochten wintervoorraad te verorberen, heeft zij ze van lieverlede verheven tot den rang van geriefelijke woningen. Zij leerde vuurslaan en hanteerde dat vuur op hoe langer hoe handiger wijze; en met de toovermiddelen van kunstmatige verwarming en verlichting ontnam zij aan den winter zijn ergste verdrietelijkheden. Van haar huizen uit kan zij de kale of besneeuwde velden, de woelige of bevroren watervlakten overzien, en rustig bedenken, hoe en wanneer zij zich daarop zal bewegen.

En zij is nog verder gegaan. Eenmaal den winter de baas, door de kracht van haar geest, heeft zij hem dienstbaar gemaakt aan bedoelingen van allerhande geestelijk gehalte. Gedurende de maanden dat zij het minst met de natuur meeleeft, wijdt zij zich op ruimer of op kleiner schaal aan wetenschap en kunst, aan ingespannen studie. En het feit, dat deze geestesproducten het weligst tieren in de gematigde zone, waar zomer en winter elkander in tamelijk scherpe tegenstelling afwisselen, getuigt van den weldadigen beschavingsinvloed van tijdelijken winternood.

Doch ziet, dan komt met de dag- en nachtsevening, de kentering, die ons menschen weer meer in samenstemming brengt met de omringende natuur. Het lengen der dagen geeft daar vanzelf aanleiding toe. Wij ontdekken op zekeren morgen, dat het negatief karakter van den winter plaats heeft gemaakt voor het sterk-positieve van de lente. De stemming van het landschap is niet zwijgend-neutraal meer, maar heeft ons o zooveel te zeggen. Wij verstaan daarvan allicht, op het oogenblik zelf, slechts een klein deel, doch juist genoeg om te beseffen, dat het nu weer de moeite waard wordt, naar die taal te luisteren.

Kijk naar den zonneschijn, wat die voor wonderen wrocht en zelfs de meest alleedaagsche dingen mooi maakt. Duizend levende en levenloze voorwerpen stemmen samen in één groot zonnelied. De vier oude „elementen”: aarde, water, vuur en licht, zingen een reusachtig kwartet. En een zeer elementaire snaar in ons binnenste trilt, zonder ons onmiddellijk toedoen, mee.

Foto W. Smit.

BOSCHANEMONEN.

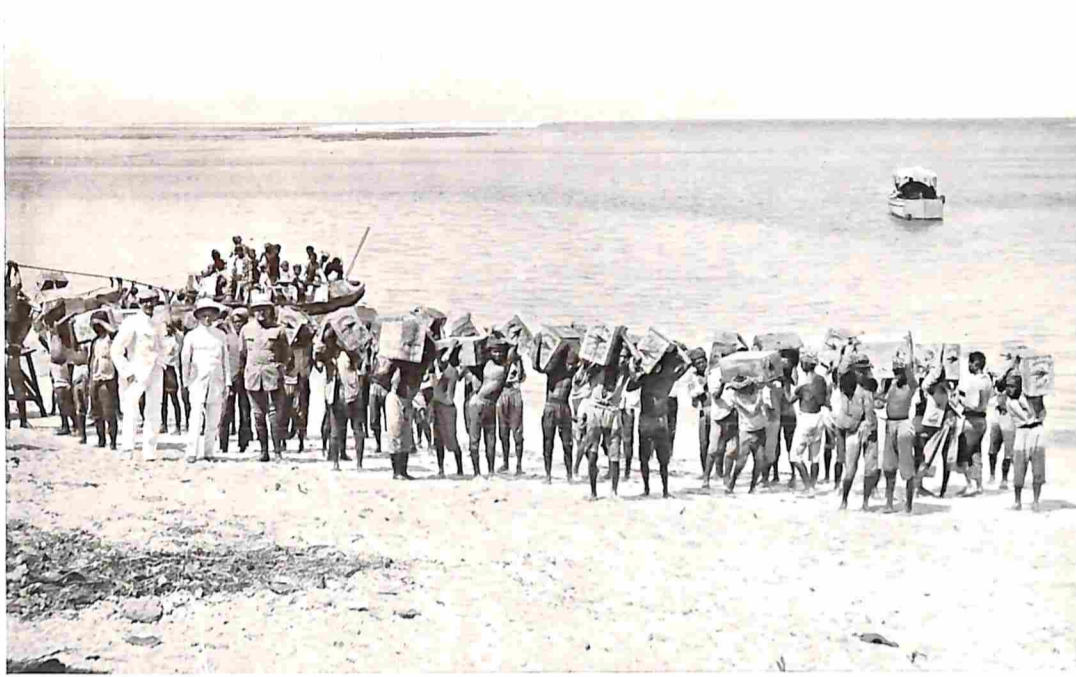

Foto K. H. Verschoor.

DE WIJNKOOPSBAAI EN DE BAAI VAN GENTENG.
AAN DE BAAI VAN GENTENG. KOELIES BRENGEN KISTEN MET PETROLEUM AAN LAND.

Het heerlijke van die elementaire lentevreugde is, dat zij aan geen leeftijd, aan geen kennis, aan geen maatschappelijke positie is gebonden. Het kind, dat rondspringt op een zandhoop, en het oudje, dat zich koestert in het zonnigst hoekje, kunnen er even innig in deelen. De natuuronderzoeker vermeit er zich in op een andere wijze dan iemand die geen beuk uit een iep kent; maar in het diepst van hun gemoed kunnen zij er even hartelijk om meejubelen. Een fijnbeschaafde wandelaar verbeeldt zich wel eens, dat een boer het hem omringende natuurtooneel uitsluitend uit een nuttigheids oogpunt beschouwt, totdat, plotseling, een teekenachtig woord uit diens mond van eene ongeveinsde bewondering voor natuurschoon getuigt.

Geen andere vreugd is zoo weinig zelfzuchtig als deze. Wij kunnen die heerlijkheid aanzien en er in meejuichen, zonder eenig bezit ervan voor ons zelf te verlangen. 't Geldt hier bijna dat begeerteloos genot, in sommige levensbeschouwingen als Nirwana tegemoet gestreefd. Voor zoover het een mensch mogelijk is, zich af te trekken van persoonlijke wenschen, is dat hier het geval. De vreugd, waarvan hier sprake is, staat buiten en naast en boven alle hebzuchtige overwegingen. Zij is onafhankelijk van goede of kwade omstandigheden. Zij tilt ons, voor een korte wijl, uit de werkelijkheid van lief en leed op. En dientengevolge is zij dikwijls in staat, den naasten weg te wijzen, als het er op aankomt, ons aan den druk van schijnbaar onoverkomelijke bezwaren te ontworstelen.

Naarmate het gras groeit, moge ook in duizenden gemoederen de aanleg en de neiging groeien, om, trots mogelijke intermezzo's van sneeuwstormpjes en dergelijke nakomende winterschijnselen, van dit door Grasmaand geboden voorrecht dankbaar te profiteren!

Overneming verboden.

GEERTRUIDA CARELSEN.

De Wijnkoopsbaai bij Karang Hawoe en de baai van Genteng.

DE Preanger Regentschappen mogen zeker tot de schoonste streken van Java gerekend worden; ieder die in Tropisch Nederland geen volslagen vreemdeling is, zal het daarmee eens zijn. Toch is de schoonheid van de Wijnkoopsbaai nog niet algemeen bekend; wellicht is dit hier aan toe te schrijven, dat de aankomst te Palaboean, de plek waar de groote weg van Soekaboemi en Tjibadak bij het zeestrand uitkomt, het schoonheidsgevoel niet uitermate streelt; de loodsen, waroengs, enz., die men er aantreft, geven een eenigszins rommeligen indruk.

Men vergeet echter niet, dat het landelijk schoon eerst verder Westwaarts te vinden is. Wij willen thans niet spreken van de watervallen de Indra en de Orok van de Soekawajana-rivier, maar de aandacht vestigen op Karang Hawoe, vrij gemakkelijk te bereiken, daar men bijna de geheele kust, langs het strand gaande, kan volgen. Op enkele plaatsen loopen rotsen tot in zee uit en men ziet reeds van verre, hoe de golven er schuimend tegen opsprengen.

Tusschen paal 8 en 9 van Palaboean af — wij ontleenen verschillende bijzonderheden aan een artikel in de „Preanger-Bode” — bevinden zich een aantal rotsen, die door de zee in den loop der eeuwen zijn ondermijnd; de zee heeft er gangen in gegraven, welke gedeeltelijk zijn ingestort. Komt nu een golf aanrollen, dan wordt het water in die gangen geperst, maar op de plaatsen, waar het gewelf van een gang is ingestort, wordt het plotseling met kracht naar boven gespoten, wat doet denken aan een geiser. Vandaar ook de naam Karang Hawoe: „karang” immers betee-

kent koraal en „hawoe” is de naam van een inlandsche stookplaats, zooals men ze ook nog wel in de keukens van oude Europeesche huizen vindt, n.l. een rookgang, waarin zich verschillende openingen bevinden, waarop de verschillende kookpannen geplaatst kunnen worden.

Deze koraalrotsen strekken zich in de meest grillige vormen over een lengte van ongeveer 300 M. langs de kust uit. Toen onze medewerker er vertoefde stond er tamelijk veel branding; langen tijd heeft hij de machtige watermassa's gade geslagen, die onophoudelijk tegen de rotsen beukten. Het was zeer moeilijk goede fotografische opnamen van dit belangwekkende natuurtafereel te verkrijgen en het resultaat — men zie de afbeelding op de volgende bladzijde — geeft slechts een zwak denkbeeld van wat men in werkelijkheid te zien krijgt. Karang Hawoe schijnt nog slechts bij weinigen bekend te zijn, daar men van den grooten weg af de eigenaardige formatie van de rotsen niet kan zien.

De baai van Genteng ligt iets oostelijk van de Wijnkoopsbaai; haar bruikbaarheid is eerste eenige jaren geleden vastgesteld; sindsdien doen de booten van de K. P. M. haar af en toe aan. Op de af-

beelding hierboven ziet men koelies, die kisten petroleum aan land brengen, bestemd voor de in de Zuid-Preanger gelegen ondernemingen.

De schoonheid van een tropisch bosch in dat Zuiden der Preanger wordt treffend door onze voorplaat in beeld gebracht.

EEN DWALING OMTRENT DE SAHARA.

ALS men aan een mooi, deels vruchtbaar, deels grootsch land met een heerlijk zacht klimaat en een zon, waartegen geen humeur stand houdt, verplichting heeft, mag men er niet in berusten, als dat land verkeerd en ongunstig beoordeeld wordt. Zulk een land is in het algemeen Noord-Afrika en in het bijzonder de Sahara.

Mijn Noord-Afrikaansche vrienden, waaronder de energieke schilder Auguste Le Gras, zoowel als ik zelf, hebben tot nu toe tevergeefs gepoogd in woord en schrift onze landgenooten tot betere gedachten te brengen over dit zonneland. Of het zit in zekere erfelijkheid, waardoor Noord-Afrika bij het nageslacht van de zeevarende en handeldrijvende Republiek der Vereenigde Nederlanden nog altijd onbewust een besef van geroofde goederen, gekaapte schepen of christenslaven opwekt, of wel, dat men liever doof is ten opzichte van landen, die de roemruchtige dagen van onzen grooten tijd niet altijd glorievol in herinnering brengen, ik weet het niet. Zeker is, dat men bij de menschen, met wie men over Noord-Afrika in gesprek komt, de Sahara vindt voorgesteld als een Kootwijker Zand van onbescheiden afmetingen, waar, in plaats van Heide-Maatschappij-dennen, roovers en leeuwen tieren.

Ik ga nu een laatste poging tot bekeering wagen en heb daartoe eenige Afrika-reizigers, juister gezegd Sahara-reizigers meegebracht. Ik denk, dat, met mannen als Foureau, Reibell, Pein, Lamy tot getuigen, het ditmaal lukken moet.

„Maar is er dan heelemaal geen zand in de Sahara?” hoor ik vragen. Ja, zeker wel, maar voor het kleinste deel. Evenmin als de Veluwsche zandstuivingen het Nederlandsche landschap typeeren, evenmin doet het zand dit de Sahara. Het grootste deel der Sahara is rotsachtig. De rotsen komen deels in haar geheel, deels in stukken aan de oppervlakte. Men noemt dit gedeelte *reg* of *hammana*: het kleinste gedeelte is zandig. Dit deel lijkt op de duinen. Deze duinen zijn voor verreweg het grootste deel vast. Slechts hier en daar treft men zandstuivingen aan. De zandige deelen heeten *erg* of *areg*.

De Sahara behoort zeker tot de droge gebieden der aarde en heeft (het woord Sahara is van het Arabische *Sahrâ*, groote vlakte, woestijn, afgeleid) ook overwegend het woestijn-type. Dit wil echter allermintst zeggen, dat het er nooit zou regenen of dat er geen water in den bodem te vinden zou zijn. Er zijn overal plaatsen, waar door graven water te krijgen is, nagenoeg overal treft men putten of *ghedirs* aan, de laatste feitelijk tijdelijke meertjes, waar het regenwater zich verzamelt. Hieruit volgt reeds, dat er wel degelijk regen valt, soms dagen achtereen.

„Een bewolkte lucht, warm en driemaal korte regenbuitjes”: heet het voor den 4en November 1898 in het journaal van Foureau. Dit gaat zoo door tot 12 December toe. Op dit tijdstip bevond de expeditie, waarvan Foureau deel uitmaakte, zich reeds in het hart der Sahara.

De expeditie ontmoet zelfs in het Zuidelijk deel telkens rivieren en beken, die haar water hoofdzakelijk aan regenval danken.

Den 16en December bereikt men de oevers van de *Angarab*, die op dit punt een fraaie waterval vormt. Den 1en Januari is

het een andere rivier, de *Ajara*. Zoo gaat het door. Vele dezer zijn weliswaar een deel des jaars geheel of ten deele droog, maar dergelijke rivieren treft men aan in alle werelddeelen, en zelfs in landen, waar geen woestijnen voorkomen.

Op verschillende punten vormen die rivieren kleine en grootere meren, wier oevers vaak begroeid zijn met riet, palmen, oleanders en andere planten; zelfs bevatten zij visch.

Uit de reisjournalen van de expedities, die de Sahara doorkruisd hebben van de Middellandsche zee tot Soedan, blijkt, dat de Sahara zelfs op verre na niet tot de meest water-arme gebieden der aarde gerekend moet worden. Met uitzondering van enkele betrekkelijk kleine plekken zijn algemeen, het zij bovengronds, het zij ondergronds, wateraderen aanwezig. Dat er dorst geleden wordt en de karavanen aangewezen zijn op enkele putten, die alles behalve zekerheid verschaffen, dat de watervoorraad, waaraan behoefte is en waarop men rekt, er op een gegeven oogenblik ook is, ligt aan de menschen, die het noodzakelijk hulpmiddel, dat hier put of bron heet, absoluut verwaarloozen. Foureau maakt telkens melding van putten of bronnen, die bij een vorig bezoek hersteld en in goeden toestand achtergelaten, nu weer door opzet of zorgeloosheid der nomaden geheel verstopt of dicht waren.

Dat er water moet zijn, wordt bovendien aangetoond door de vegetatie der Sahara. Hiermede worden niet bedoeld de zoogenaamde typische woestijnplanten, die het benodigde vocht desnoods uit de atmosfeer of door het dauwen opnemen en het dan lang als reserve bewaren kunnen, maar de gewone planten, die hun vocht hoofdzakelijk door de wortels opzuigen. Zelfs treft men veenvorming aan. Den 8en December schrijft Foureau: „de bodem is ter grootte van ongeveer een H.A. bedekt met riet en planten. Het terrein is eenigszins opgehoogd door de jaarlijks zich gevormd hebbende lagen van plantenresten. Aan het zuidelijk uiteinde ontspringt een beekje van helder, uitstekend water; de opbrengst hiervan zou overvloedig zijn, als men de bron behoorlijk openmaakte”.

Men stelle zich niet voor, dat plantengroei er alleen in de oasen wordt aangetroffen. Zeker, hoogopgaand hout, wouden en bosschen zijn zeldzaam, doch kreupelhout en grasgewassen allermint. Behalve de palmen, die veel water nodig hebben, groeien in de Sahara allerlei heesters: de tamarinde, de gomboom. Den 26en October heeft de expeditie van Foureau het gebied van deze boomen bereikt en van dezen datum af wordt elk kamp, dat men betreft, omgeven door eene verhakking van doornige takken. De Arabieren noemen zulk een versterkt kamp *zeriba*. Die verhakkingen blijken een uitnemende bescherming te vormen, waaruit reeds de gevolgtrekking te maken is, dat men met betrekkelijk zware takken te doen heeft.

Zelfs van *Tindesset*, het hoogste Sahara-plateau, wordt de plantengroei beschreven als feitelijk overeenkomende met dien van den *Aurès*, maar dan bovendien gomboomen. Ook in het meest woeste gebied, dat tusschen den 23en en 21en graad, ontbreken zij niet. In *Tindesset* passeert men een dorp van Toearegs onder gomboomen. In de Zuidelijke Sahara heeft de gomboom plaats gemaakt voor den Egyptischen of doumpalm. Deze geeft geen vruchten, maar de stam wordt voor verschillende doeleinden gebruikt. In het gebied *Air* genaamd komen daar meer andere soorten bij, speciaal de mimosa. Betreffende dit gebied vermeldt het journaal den 22en Februari 1899: „De rivier heeft nog steeds een westelijke richting. Wij volgen een der zijrivieren. De plantengroei is hier bijzonder rijk en bestaat vooral uit gomboomen, groene grasachtige gewassen en geurige kruiden; men zou haast zeggen een prairie, met boomen bezaaid.” Den volgenden dag is het landschap hetzelfde, doch nu zien de reizigers in de boomen talloze vogelnesten.

Gedurende den geheelen Sahara-tocht is aan brandhout nimmer gebrek. Gewoonlijk kan men zich dagelijks daarvan voorzien. Slechts driemaal vermeldt het journaal een totale afwezigheid van plantengroei.

Als men weet, dat de expeditie Foureau een 1200 kameelen medevoerde, kan men nagaan, dat de Sahara vrij goed van grasachtige planten voorzien moet zijn.

Waar planten groeien, vindt men dieren. Zoo ook in de Sahara. In het Noorden zijn het vooral de gazellen, hazen, springhazen (gerboises). Dan de antilopen, schapen, geiten, ezels. In het zuidelijk deel wordt die fauna rijker, vooral wat de vogels betreft. Zoodra men de *erg* bereikt heeft, is het wild overvloedig en in het zuidelijk grensgebied zien de reizigers giraffen, struisvogels, apen, hyena's, jakhalzen en zelfs leeuwen en wilde runderen.

Uit het bovenstaande kan men wel opmaken, dat de Sahara, ook wat de menschen betreft, niet in die mate onbe-

woonbaar is als veelal wordt aangenomen. De bevolking is dun gezaaid en voor een groot deel nomadisch. Dat ze niet talrijker is, ligt minder aan de natuur dan aan de menschen zelf. Overal trouwens treft men te midden van het Nomadengebied gezeten volkeren aan, die leven van hun kudde en hun oogst. Zelfs de zoo beruchte Toearegs zijn slechts voor een deel nomaden en dit in het hartje der Sahara, op 1300 meter boven de zee. Naarmate men de Zuidelijke grenzen der Sahara nadert, wordt de bevolking dichter, meer welvarend en ontwikkeld.

Overneming verboden.

G. P.

(INGEZONDEN).

ELZAS-LOTHARINGEN.

GRAND HOTEL RESTAURANT „CENTRAL”
Lange Poten - Tel. Interc. 93 - La Haye.
Nouvel établissement du premier ordre. 120 chambres et salons. 30 appartements avec bain-privé.
Conduite d'eau chaude et froide dans toutes les chambres. Vaste terrasse pour 300 personnes. Ascenseur chauffage-central. Construction incombustible.

LA HAYE, 9 April 1915.

Den Heere Hoofdredacteur van het Wee'blad „Buiten”, Amsterdam.

Mag ik U beleeft opname van onderstaande verzoeken?

Met veel belangstelling las ik in „Buiten” van 3 April het artikel „Italia Irredenta”. Zeker, het is een verheugend verschijnsel in deze tijden van ruw geweld, de Sehnsucht der volkeren te aanschouwen, die verlangen naar losmaking van het vreemde juk, om tot nationale eenheid te komen met hunne broeders van gene zijde van zoo menige kunstmatige grens. Ik had dan ook om der rechtsvaardigheidswille gaarne gezien dat U niet zoo oppervlakkig en eenzijdig gesproken hadt van het groot aantal Elzassers en Lotharingers, die naar de Fransche republiek wenschen terug te keeren, en van de Denen in Sleeswijk-Holstein.

Ik ken de Elzas grondig en weet uit ondervinding dat de Elzas een innig Duitschland is. Zoo was het ook voor '70. Mij verzekerden oude Elzassers dat 't volk voor '70 ook slechts Duitsch sprak. De beambten, de hoogere bourgeoisie en officieren waren fransch en 't is tot heden in Colmar en Mulhausen „chic” gebleven, fransch te spreken, juist zooals in Vlaanderen, waar op taalgebied dezelfde toestanden heerschen als in Elzas voor '70.

Ik raad U eens de nummers Aug., Sept. en October 1913 te lezen van „les marches de l'Est”, dan kunt U daaruit ervaren hoe gedurende 140 jaar door Frankrijk het Duitsch in Elzas te vuur en te zwaard, en ook door slinksche middelen stelselmatig is vernietigd geworden. Volgens de laatste volkstelling was in Elzas fransch de moedertaal van 3.8% der bevolking. In Lotharingen daarentegen 20%.

Wat het Deensch in Sleeswijk-Holstein aangaat leze men Brandes' artikel in Politiken, waarin deze eminente Deen zelf verklaart: Noord-Sleeswijk-Holstein wenscht Duitsch te blijven.

Verder hebt U vergeten te gewagen van Estland, Kurland en Livland, Russische provinciën, die rein-Duitsch van taal zijn, Riga, Libau, Mitau zijn buiten de ambtenaren volkomen Duitsch. Verder is de geheele fransche Riviera, Nizza, de helft van Savoye en Corsica Italiaansch. Deze waarheden schijnen te weinig bekend

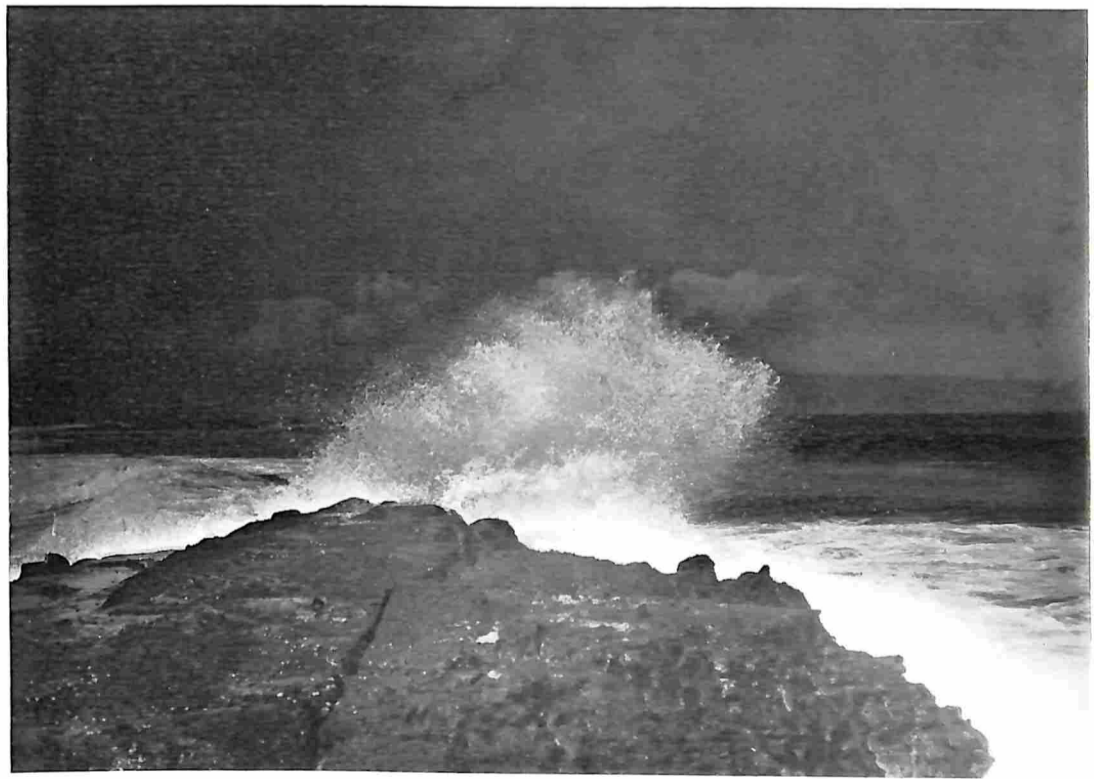

Foto K. H. Verschoor.

DE WIJNKOOPSBAAI EN DE BAAI VAN GENTENG.
BRANDING AAN DE WIJNKOOPSBAAI BIJ KARANG HAWOF.

te zijn, daarom vond ik 't belangrijk genoeg er eens de aandacht op te vestigen.

Beleefd dankend voor de opname
Hoogachtend,

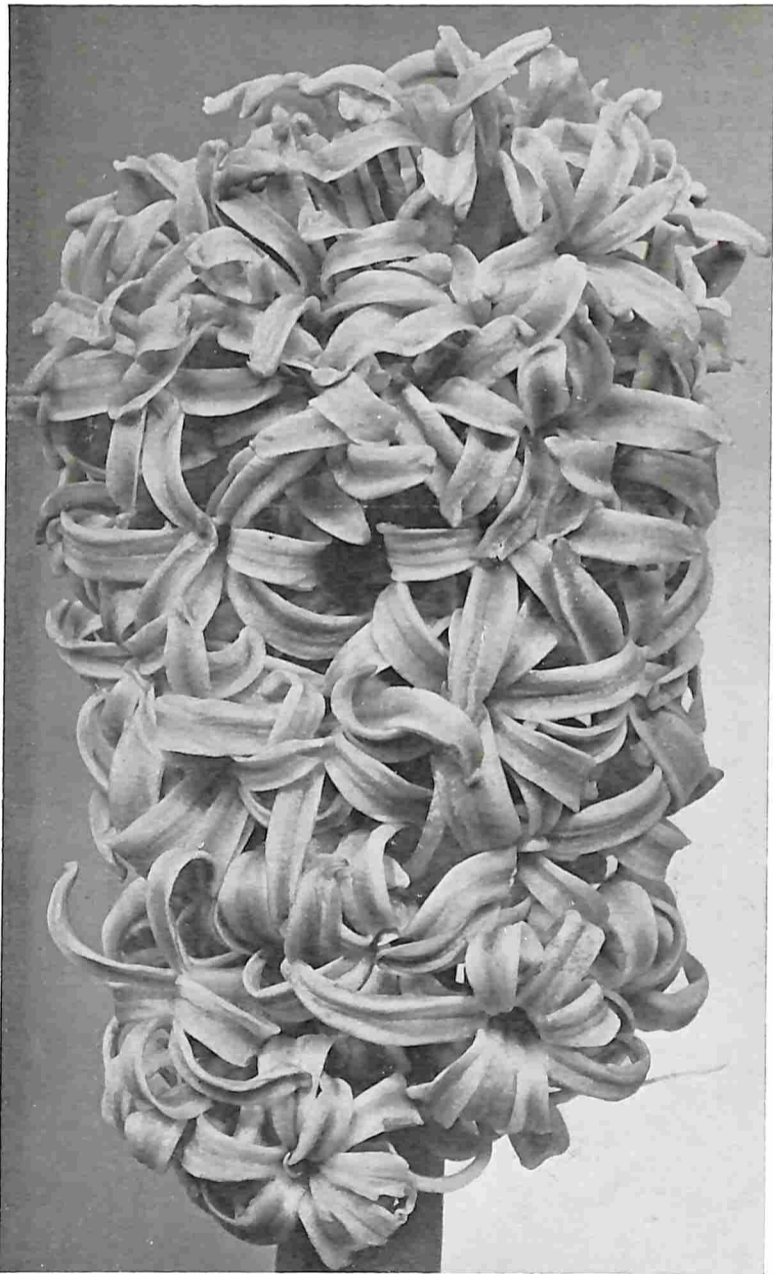
S. Kok.

De geachte inzender vergeet, dat onze medewerker schreef: „...het verlangen van volkerengroepen, die leven onder de heerschappij van een vreemd ras of volk, naar vereeniging met het rijk, *welks bewoners dezelfde nationaliteit, vooral dezelfde taal hebben als zij*”. Als hij spreekt van een groot aantal Elzassers en Lotharingers, die naar de Fransche Republiek terugverlangen, heeft hij dus alleen het oog op die Elzassers en Lotharingers die zich geen Duitschers gevoelen, wier moedertaal de Fransche is, 23,8% derhalve van de bevolking van het „Rijksland”. Het betoog van den geachten inzender gaat dan ook o.i. langs den schrijver der gewraakte zinsnede heen, die nergens beweerd heeft, dat de Elzas een zuiver- of hoofdzakelijk Fransche bevolking heeft.

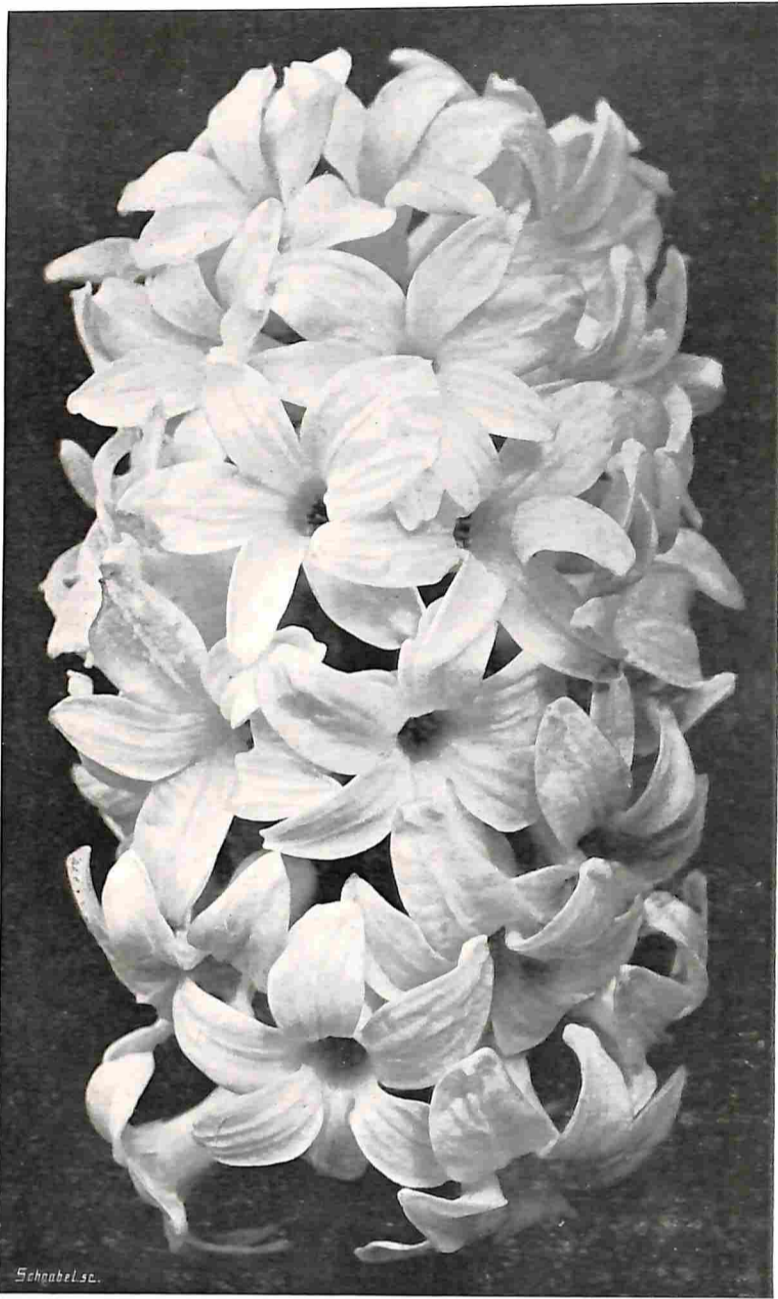
Nergens ook is in „Buiten” beweerd, dat de Franschen in tegenstelling met wat de Duitschers doen, steeds de taalrechten van hunne niet-Fransch sprekende onderdanen hebben geëerbiedigd en nog niet lang geleden is er in ons blad op gewezen, hoe onsympathiek en onverstandig de Fransche Regeering tegenover het Vlaamsch in het département du Nord is opgetreden. De geachte inzender kan gerust zijn: wij bewonderen noch germaniseerings- noch galliceeringspraktijken.

Brandes' artikel in „Politiken” hebben wij gelezen, maar wij herinneren ons niet, dat hij daarin beweerd heeft: Noord-Sleeswijk-Holstein wenscht Duitsch te blijven; vergissen wij ons niet, dan wees hij er Clémenceau slechts op, dat de Denen in deze streken er geen oorlog voor over hebben, om weer bij Denemarken gevoegd te worden, en verwachten, dat men in 't vervolg hunne taalrechten wat meer zal eerbiedigen. Maar als het zonder oorlog ging.....?

Wij hebben er nooit van gehoord, dat de Italiaansch-sprekende bewoners van Savoye, van de Fransch-sprekende Riviera, van Corsica er verlangend naar uitzien, dat die streken bij Italië gevoegd worden; iets dergelijks schijnt zelfs evenmin bij de Russische provinciën, die „rein”-Duitsch van taal zijn, het geval te wezen.

DE BLOEM VAN DE MAAND. HYACINT „GERTRUDE”.
(NATUURLIJKE GROOTTE).

DE BLOEM VAN DE MAAND. HYACINT „LA GRANDESSE”.
(NATUURLIJKE GROOTTE).

Want één ding vergeet de geachte inzender: de taal van een volk is wel véél, maar niet *alles*. Hij denke in dit verband aan Zabern!

Dat het niet alleen in den Elzas of in Vlaanderen „chic” is, van de Fransche taal gebruik te maken, bewijst het papier, waarop de inzender ons heeft geschreven en welks hoofd wij curiositeitshalve hebben laten overdrukken.

RED.

Neutraliteit, en volksliederen der oorlogvoerenden.

Voor de leden der Alliance française te 's Gravenhage heeft dezer dagen de heer René Chambry een „conférence” gehouden over „la chanson militaire française”. Tot slot zong hij met mevrouw Chambry—Sterckmans en den heer René Feibelman de Marseillaise en.... plots stonden alle aanwezigen op!! Een ijselijk-onneutrale handeling, zou men zoo zeggen, waarover elk goed-neutraal Nederlander bedenkelijk het neutrale hoofd moet schudden. Ganschelijk niet, zegt de hyper-neutrale N. Rott. Ct.: „Dat verbiedt de neutraliteit niet, zij eischt veeleer eerbied voor de nationale hymnen der verschillende oorlogvoerende volken”.

Dat is nu alles goed en wel, maar bleek op deze conférence wel iets van eerbied voor de nationale hymnen van *alle* oorlogvoerende volken? Alleen als deze eerbied gelijkelijk aan al deze hymnen wordt betoond, kan zij door den neutralen beugel, naar onze bescheiden meening. Men zinge of spele dus tijdens dezen oorlog in ons land óf geen nationale hymnen der oorlogvoerenden, óf *al* deze liederen, en, opdat van geenerlei voorkeur blijke, al deze nationale hymnen *te gelijk*. Dit moge in de praktijk eenige moeilijkheid opleveren, voor de goede zaak der strikte neutraliteit moet men wat over hebben.

Het zal echter aanbeveling verdienen, alvorens de gelijktijdig gespeelde volksliederen worden ten gehore gebracht, aan het publiek mee te deelen, wát er gebeuren zal, om te voorkomen, dat enkele onmuzikale mensen, in de meening dat een symphonie van een der moderne meesters wordt gespeeld, weigeren op te staan, wat ons wel eens in oorlog met *alle* oorlogvoerende mogendheden zou kunnen brengen.

L;